

І. В. Клименко

Купальські пісні

КУПАЛЬСЬКІ ПІСНІ – народновокальні твори, що супроводжують день літнього сонцестояння й період Петрівського посту, симетричні в річному колі Різду й Святкам. Виникли на сх.-слов'ян. ґрунті як пісен. супровід святкування [Івана Купала](#) (в ніч з 23 на 24 червня за старим стилем; із 6 на 7 липня – за новим). Унаслідок християн. впливу з'явилися ін. назви К. п. – «петрівські», «петровки», «петрівчані» тощо, архаїчні рефрени «Купала», «Купайло» були замінені на «Купала на Йвана», «Іване-Йвашеньку» тощо. У тих етногр. зонах, де купал. обрядовість занепала, сезонне визначення пісень («петрівка» та ін.) вийшло на перший план. Зміст більшості сучас. К. п., на думку фольклористів, мало пов'язаний із міфол. основою свята. К. п. – передусім ліричні твори любов. тематики, рідше – [балади](#). Зв'язок з язичниц. міфологією зберігають лише окремі сюжети, які коментують організацію купал. ходи, нагадують про обов'язкову присутність біля купал. вогнища всіх жителів общини, регламентують оберегову поведінку захисту від відьом, для яких Купал. ніч є часом найвищого прояву їхньої сили, використовують ритуал. прокльони тощо. У руслі давніх ритуал. протистоянь, що розігрувалися у формі театраліз. боїв на порубіжжі сезонів зими й весни, а також під час зміни фаз сонця, можуть бути потрактовані жартівливі суперечки між хлопцями й дівчатами, що супроводжують їхні ігри в подружжя. Попри велику популярність свята, вчені констатують, що купал.-петрів. наспіви поширені не на всій тер. України. Зокрема К. п. відсутні на теренах зх.-укр. етніч. земель (Буковина, Галичина, Карпатія, Підляшшя, Холмщина, Зх. Волинь), винятком є Лемківщина з її індивід. формами цих пісень. Лакуни К. п. засвідчені також в ареалі Прип'ят. Правобережжя. Загалом у межах укр. тер. науковці виділяють чотири осн. типи К. п., що мають великі ареали, – лівобереж., обрامل. архаїч. рефренами, правобереж. із кінц. рефреном, укр.-білорус. і правобереж. петрів., кілька пісен. форм вузько регіонал. побутування, зокрема у Погоринні. Дослідники укр. К. п.: [А. Завальнюк](#), О. Карапата, [К. Квітка](#), І. Клименко, С. Копил, М. Скаженик, О. Терещенко та ін.

Рекомендована література

1. Купальські пісні. К., 1960;
2. Купальські пісні: Пісенник. К., 1989;

3. Климець Ю. Д. Купальська обрядовість на Україні. К., 1990;
4. Глушко М. Купальські пісні Східної Волині з села Дубрівки Баранівського району [Житомирської області](#) // Міфологія і фольклор. 2009. № 1(2).

Покликання на статтю:

Купальські пісні / І. В. Клименко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-51659>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).